

Бекітемін
Ақтөбе облыстық білім алуға ерекше
қажеттіліктері бар балаларға арналған
арнайы (түзетім) балабақшасының меңгерушісі
А.О.Сеитова
« » 2023-2024 ок.ж

**2023-2024 оқу жылына арналған аутистік спектрі бұзылған «Достық» мектепалды тобының
дефектологы Ш.Е. Төрешованың сенсорика бойынша арнайы түзетім
қызметінің «Сиқырлы әлем» атты перспективалық жоспары**

Қыркүйек					
№	Тақырып	Бағдарламалық мазмұны	Әдістемелік түзету тәсілдері	Сағат саны	Мерзімі
	Диагностика	Білімділік: Баланың ойлау қабілетін тексеру, қызығушылығын ояту. Баланың білім деңгейін анықтап, деңгейлік тапсырмалар даярлау. Дамытушылық: Қоршаған ортаға деген көзқарасын анықтау, таным деңгейін тексеру. Тәрбиелік: Балаларды бауырмалдылыққа, ұқыпты болуға, татулыққа, өзара сыйластыққа, жанашырлыққа тәрбиелеу.	Диагностикалық альбоммен жұмыс Мақсаты: баланың белсенділігін тексеру, енжар сөздік қорын, даму деңгейін анықтау Дидактикалық ойындар: «Сандар қатарын тап» «Қай түс жоғалды» «Не өзгерді?» «Зейінді бол» "Екінші жартысын тап". "Не артық?"	1	01.09.23
1	«Мұнараны құрастырамыз»	Үлгіге қарап заттарды көлемі бойынша топтастыра білуге үйрету, жеңіл саусақ қимылдарын жаттықтыру. Зейінін және есте сақтау қабілетін дамыту.	Дидактикалық ойын «Көп-аз» «Не артық?» Сюжетті картиналар, саусақ жаттығуы «Саусақтар жүреді»	1	04.09-08.09.23

2	«Түрлі-түсті таяқшалар»	Түстерді салыстыруды(қандай? бір түсті заттарды топтастыруды үйрету, түстердің атауымен таныстыру. Кеңістікті бағдарлай білу қабілеттерін қалыптастыру және түстердің атауын толық атай білуге жаттықтыру.	Дидактикалық ойындар: «Мен көрсетем, сен оны ата» «Біреу-бірнешеу» «Үлкен-кіші» Сериялы , сюжетті картиналар. «Бауды шешу».	1	11.09-15.09.23
3	«Шарларға арналған жіптер»	Қалын, жұқа ұғымдарын қалыптастыру. Жіптерді қолға ұстап оларды ажырата білу дағдыларын қалыптастыру.	Ойын: «Өз өрнегін туралы айтып бер». Сергіту жаттығуы: «Астында,үстінде»	1	18.09-22.09.23
4	«Қуыршақты әшекелеу» «Қорабшаға орналастыр»	Түстерді топтастыра біліу қабілеттерін дамытуды жалғастыру, үлгі бойынша заттарды түстеріне қарай табу, екі белгіге бірдей назар аудара отырып, объектілерді топтау; пішіні – түсі, өлшемі.	Дидактикалық ойын: "үлкен-кішкентай ", түс (кемпіркосақ) Дидактикалық ойын «Қуыршақтың үйі». саусақ жаттығуы «санамақ».	1	25.09-29.09.23
Қазан					
1	«Домалайды-домаламайды»	Геометриялық пішіндер туралы білімдерін бекітуді жалғастыру, геометриялық денелермен : шар, куб, шаршымен ,тік төртбұрышпен таныстыру, сипап сезу арқылы пішіндерді ажырата білу дағдыларын дамыту, жеңіл саусақ қимылдарын жетілдіру.	Дидактикалық ойын. «Сикырлы қалта» Дидактикалық ойын. «Адасқан пішіндер» Дидактикалық ойын. «Бұрышын тап» Дидактикалық ойын. «Жартысын тап»	1	02.10-06.10.23
2	«Таныс пішіндер доминосы»	Геометриялық пішіндермен таныстыру: шаршы, дөңгелек, үшбұрыш, сопақша, тік төртбұраш; әртүрлі әдістермен керек пішінді табуға үйрету. Ойынның мақсаты: геометриялық пішіндер жайлы білімдерін бекіту; көп заттың ішінен біреуін таңдауға жаттықтыру.	Дидактикалық ойын: «Бірді жаз» Дидактикалық ойын: «Сикырлы сан» Дидактикалық ойын. «Адасқан пішіндер» Дидактикалық ойын. «Көршісін тап»	1	09.10-13.10.23
3	«Тамшыларды жинайық»	Заттарды түстеріне қарай айыра білуді, бір түсті және әртүрлі түсті заттарды салыстыра білуге	Дидактикалық ойын: «Шапшаң тап»	1	16.10-20.10.23

2

		жаттықтыру, геометриялық пішіндерді көлеміне қарап ажыратуға (үлкен, кіші, кішкентай) үйрету.3-5 затты көлемі бойынша салыстырып, олардың қатынасын сөздермен белгілеу: үлкен, кіші, орташа, одан үлкен, одан кіші, одан да кіші, ең кіші, ең үлкен.	Дидактикалық ойын: «Сенде не бар, қуыршақта не бар?» Дидактикалық ойын. «Қандай пішінге ұқсайды» Дидактикалық ойын. «Көршісін тап»		
4	«Пішіндер тығылды»	Саусақ бұлшық еттерін дамыту, геометриялық денелер туралы білімдерін толықтыру. Саусақ қимылдарына арналған жаттығулар түрлерімен таныстыру, сөздік қорларын байыту. Көлемді пішіндер (куб, шар, кірпіш, призма, сопақша, цилиндр) көзбен ажырату, үлгі бойынша көлемді пішінді таңдау.	Дидактикалық ойын: «Сандықтарды санаймыз» Дидактикалық ойын: «Оң жағымда не бар?» Дидактикалық ойын. «Көршісін тап» «Жасырынған пішін»	1	23.10-27.10.23
Қараша					
1	«Көңілді поезд»	Геометриялық пішіндерді ажырату, айналадағы заттардан осы пішіндерге ұқсас заттарды табу. Бейнеленген заттың пішінің геометриялық фигурамен салыстыру және заттарды геометриялық формамен сәйкестендіру.	Дидактикалық ойын: «Кім ауыр?» Дидактикалық ойын: «Заттардың салмағын анықтау» Дидактикалық ойын: «Жеңіл заттарды жина» Дидактикалық ойын: «Өлшегіш»	1	30.10-03.11.23
2	«Өз үйінді тап?»	Үлгіге сәйкес пішіндерді таба білу дағдыларын қалыптастыру, керек пішіндерді көру әдісі бойынша табуды үйрету, заттармен әрекеттерді орындау (итеру, қақпақтармен жабу, тізбектеу) кезінде заттардың өлшеміне және пішініне бағдарлау.	Дидактикалық ойын: «Суретті құрастыр» Дидактикалық ойын: «Суретті сипатта»	1	06.11-10.11.23
3	«Апалы матрешкілер»	Көру әдісі бойынша керекті пішіндерді табуды үйрету, ұсақ саусақ бұлшық еттерін дамыту, матрешкаларды салыстыра білу қабілеттерін қалыптастыру (үлкен, кіші, орташа, кішкентай т.б.) ұзындықтағы, ені, биіктігі әртүрлі заттарды қабаттастырып қою және тақап қою арқылы салыстыру; ұзын -қысқа, тар -кең, биік -аласа, жуан- жіңішке	Дидактикалық ойын: « Аптада неше күн бар?» Дидактикалық ойын: «Пішіндерді ажырат» Дидактикалық ойын: «Заттардың пішінін анықтау» Дидактикалық ойын: «Салыстыр»	1	13.11-17.11.23

3

4	«Төртінші артық»	Заттарды көлеміне, түсіне қарай ажыратуға, негізгі түстерді тани білуге дағдыландыру, Заттарды топтасытыра отырып артық бейне тез таба білу дағдыларын дамыту, ұсақ саусақ бұлшық еттерін дамыту, геометриялық пішіндер жайлы білімдерін бекіту, пішіндерді атауға, ажыратуға, салыстыруға жаттықтыруды жалғастыру.	Дидактикалық ойын: «Құралдар саны» Дидактикалық ойын: «Шапшаң санау» Дидактикалық ойын: «Қандай санға ұқсайды» Дидактикалық ойын: «Көршісін тап»	1	20.11-24.11.23
5	«Қай жерде тұр? Кеністікті бағдарлау: астында, үстінде-алдында артында, оң жағында-сол жағында»	Балаларды «Қай жерде тұр?» деген сұраққа дұрыс жауап беруге, кеністік қатынастарын анықтауға (жоғары- төмен, сол жақта –оң жақта, үстінде-астында, ортасында, арасында) үйрету; қағаз бетінде бағдарлау қаблетін (үстенде, астында, сол жақта, оң жақта) калыптастыру, оқулық бетіндегі белгілі бір суретті табуға үйрету; Балалардың есте сақтау қаблетін, кенестікте ойлау қаблетін дамыту; ұқыптылыққа, қолындағы затты орнына қоюға тәрбиелеу, үлкендер еңбегін бағалауға тәрбиелеу	Ойын: «Өз өрнегін туралы айтып бер». Сергіту жаттығуы: «Астында, үстінде» Ойын сұрақ: "Көңілді доп" Фонетикалық жаттығу «Кім дыбыстады?». Артикуляциялық жаттығу «Каша», «Тәтті тосап», «Кесе», «Әткеншек»	1	27.11-01.12.23
Желтоқсан					
1	«Ұзын-қысқа жолды тап»	Сипап-сезу арқылы заттарды, пішіндерді ажыратуды ұғындыру, сөздік қорларын жана сөздермен толықтыру, буын құрамымен дыбыстық жағынан ұқсас сөздерді ажырату, ұсақ саусақ бұлшық еттерін дамыту. Төзімділікке ептілікке баулау.	Дидактикалық ойын: «жаңғақтарды санау» Дидактикалық ойын: «Луллия шеңбері»	1	04.12-08.12.23
2	«Әдемі кілемшелер»	Заттарды көру әдісі бойынша салыстыра білуді, көлеміне жән түсіне қарай бөлуді үйрету (үлкен, кіші, бірдей, ұқсас). Балаларды әр түрлі бөліктерді ретімен орынын тауып кілемшені жамауға үйрету; қабылдау, есте сақтау, зейін процесстерін дамыту; ұйымшылдыққа тәрбиелеу.	Дидактикалық ойын: «Алмаларды санау» Дидактикалық ойын: «Луллия шеңбері» «Рет-ретімен орналастыр» «Кілемшенің бөлігін тап»	1	11.12-15.12.23
3	«Менің орным қайда?»	Балаларға ойыншықтардың көлемдерін салыстырып, ажыратуды үйрету, үлкен-кіші ұғымыдары туралы түсініктерін бекіту. Сонымен	Дидактикалық ойын: «Шашылған заттарды жинау» Дидактикалық ойын:	1	18.12-22.12.23

ЖА 4

		катар кеңістікті дұрыс бағдарлай отырып өз орынын таба білуге жаттықтыру. Берілген сөзді естіген кезде әрекетпен жауап беру (қол шапалақтау), тактильді моторлы қабылдауды дамыту	«Печеньелердің түсі мен пішіні» Дидактикалық ойын. «Қандай санға ұқсайды» Дидактикалық ойын. «Көршісін тап»		
4	«Сан алуан таяқшалар»	Әр түрлі түстегі заттарды ұзындығына қарай салыстыра білуге дағдыландыру, есте сақтау және көру қабілеттерін дамыту. Ұзындығына және түстеріне қарай топтастыруа білуге жаттықтыра отырып үйрету. Ұлғайту, кішірейту тәртібімен 4-6 тармақтан тұратын сериялық қатарларды орнату	Дидактикалық ойын: «Қанша түрлі қырау бар?» Дидактикалық ойын: «Сандар сайысы» Дидактикалық ойын. «Қандай санға ұқсайды» Дидактикалық ойын. «Көршісін тап»	1	25.12-29.12.23
	Диагностика	Білімділік: Баланың ойлау қабілетін тексеру, қызығушылығын ояту. Баланың білім деңгейін анықтап, деңгейлік тапсырмалар даярлау. Дамытушылық: Қоршаған ортаға деген көзқарасын анықтау, таным деңгейін тексеру. Тәрбиелік: Балаларды бауырмалдыққа, ұқыпты болуға, татулыққа, өзара сыйластыққа, жанашырлыққа тәрбиелеу.	Диагностикалық альбоммен жұмыс Максаты: баланың белсенділігін тексеру, енжар сөздік қорын даму деңгейін анықтау Дидактикалық ойындар: «Сандар қатарын тап» «Қай түс жоғалды» «Не өзгерді?» «Зейінді бол» "Екінші жартысын тап". "Не артық?"	1	02.01-05.01.24
Қантар					
1	«Жұбын тап»	Заттардың, негізгі түстерін бекіту, тілдерін дамыту. геометриялық пішіндерді және бейнелерді ажыратуға, салыстыруға жаттықтыру; түсті білдіретін сөзге сәйкес заттарды таңдау; қоршаған кеңістікте түстерді табу. білімдерін бекіту, ойлау және есте сақтау қабілеттерін дамытуды жалғастыру.	Дидактикалық ойын: «Тапсырмалар сандығы» Дидактикалық ойын: «Кім шапшаң?» Дидактикалық ойын: «Бауды шешу».	1	08.01-12.01.24
2	«Қыстырғыштар қызығы»	Ұсақ саусақ бұлшық еттерін дамыту, негізгі түстерді бекіту, ұзын-қысқа ұғымдарын түсіндіру, сипап-сезу әдістерін дамыту. Берілген бейнелерді	Қимыл-қозғалыс ойыны: «Шаңғышылар сайысы» Сюжетті-ролдік ойыны	1	15.01-19.01.24

ЖИ 5

		түстеріне қарай қыстырғыштармен әсемдеу. Мысалы: күнді әсемдейік, мынау қандай пішінге ұқсайды? т.б.	«Спорттық дүкен» Дидактикалық ойын. «Қандай санға ұқсайды» Дидактикалық ойын. «Көршісін тап»		
3	«Шырша тойы тамаша»	Балалардың сипап-сезу арқылы шырша ойыншықтарын (сопақша, дөңгелек, үлкен, кіші) ажырата білу дағдыларын қалыптастыру. Ұсақ саусақ бұлшық еттерін дамыту, қысқы мерке туарал білімдерін тиянақтау.	Сюжеттік суреттер: «Құстар сайысы» Дидактикалық ойын: «Кім шапшан» Дидактикалық ойын: «қалың – жұқа», Дидактикалық ойын: «тар – кең»	1	22.01-26.01.24
4	«Үш аю» ертегісі	Сенсорлық ұғымдарын, зейінін, салыстыру әдістерін, негізгі түстерді, геометриялық пішіндерді, заттын сапасын ажыратуды дамыту, үлкен-орташа-кіші, қатты-жұмсақ ұғыдарымен таныстыру және монашақтарды жіпке тізе білуге үйрету, төзімділікке тәрбиелеу.	Дидактикалық ойын: «Үйшіктерді салыстыр» Дидактикалық ойын «Жұбын тап» «Түрлі-түсті моншақтар»	1	29.01-02.02.24
Ақпан					
1	«Кеме жүзіп келеді»	Көлем туралы түсініктерін, екі затты салыстыруды, ұзын-қысқа сөздерін дұрыс айтуды, геометриялық пішіндерді үлгіге қарап табуды, әр түрлі пішіндерден кеме құрастыруды үйрету. Көру қабілеттерін дамыту.	Дидактикалық ойын: «ұзын қысқа», Дидактикалық ойын: «кең-тар» Дидактикалық ойын: «Салыстыр»	1	05.02-09.02.24
2	«Жүк машинасы»	Көру және есте сақтау қабілетін дамыту, үлгі бойынша затты елестетіп бейнелеу, заттардың ұзындығын, көлемін салыстыруды үйрету. Бірнеше бөлшектен тұратын бейнені құрастыра білу машықтарын жетілдіру.	Дидактикалық ойын «Жеті ағайынды» Дидактикалық ойын: Мен балабақшаға баратын уақыттар Дидактикалық ойын: «Жеті апа шатасты»	1	12.02-16.02.24
3	«Пазлмен сурет жина»	Заттарды толық бейнелеу ептілігін бекіту, заттардың ішінен таныс заттарды табуға үйрету. Зейінін, есте сақтау қабілетін дамыту. Кеңістікті дұрыс пайдалана отырып әр бейнені өз орнына орналастыра білуге дағдыландыру.	Дидактикалық ойын «Жасырынған сандарды тап» Дидактикалық ойын «Қарларды санау» Дидактикалық ойын. «Қандай санға ұқсайды»	1	19.02-23.02.24

			Дидактикалық ойын. «Көршісін тап»		
4	«Пішіндерді боя»	Түстерді тани білуге үйрету. Ойын элементтерін пайдалана отырып қарапайым математикаға деген қызығушылықтарын арттыру. Түрлі-түсті карандаштарды дұрыс ұстай білуге жаттықтыру.	дидактикалық ойын «Көп-аз» «Не артық?» Дойыны. Дидактикалық ойын. «Қандай санға ұқсайды» Дидактикалық ойын. «Көршісін тап»	1	26.02-01.03.24
Наурыз					
1	«Кішкентай тамшылар» «Ыссы-салқын»	Судың әр түрлі күйі болатынынмен таныстыру (ыссы-салқын), сипап-сезу әдісін дамыту. Тәжірибе арқылы көрсету, суреттер арқылы салыстыру. Есте сақтау және көру қабілеттерін одан әрі дамытуды жалғастыру.	Дидактикалық ойындар: «Су қызықтары» «Есте сақта және тап» «Қорапшадағы сикыр»	1	04.03-08.03.24
2	«Ойыншықтар неден жасалған?» (сипап сезу арқылы) «Мынау қандай?» (құрғақ, дымқыл, жұмсақ, үлпілдек, ауыр)	Заттардың әр түрлі болатындығымен (үсті тегіс, кедір-бұдұр, жұмсақ, қатты, құрғақ және дымқыл, үлпілдек) таныстыру. Сипап сезу арқылы ойыншықтардың түрлерін ажырата білуге үйрету. Жеңіл саусақ қимылдарын дамыту, сөздік қорларын жана сөздермен толықтыру (қонжық үлпілдек, доп жұмсақ, машина қатты т.б.)	Дидактикалық ойын: «Дәл осындай пішінді тап» «Жұмсақ-қатты топтастыру» «Сан қилы жолдар»	1	11.03-15.03.24
3	«Ненің иісі?» (көзінді жұмып, иісті табу)	Балаларға түрлі заттарды немесе тағамдарды иіскеңте отырып, өз сезімдерін айтуға үйрету. Таныс емес заттарды иіскегенде қауіпті болуы мүмкін екенін түсіндіру. Өздеріне таныс емес заттарды иіскемеу қажеттігін ескерту, қауіпсіздік ережелерін ерте жастан сақтай білуге дағдыландыру.	Дидактикалық ойын: «Көзімізді жұмып, табайық» «Дәмін татып, атауын ата»	1	18.03-22.03.24
4	«Қандай дыбыс?» (муз. аспап, қатты-жәй)	Қатты және жәй дыбыс туралы түсінік беру. Әр түрлі дыбыстарды тыңдай білуге үйрету, көңіл – күймен қабылдай білуге және жағымсыз дыбыстардан қорғануға дағдыландыру. Құстардың, жануарлардың, машинаның дыбыстарын көрсете білуге жаттықтыру және ажырата білуге үйрету.	Дидактикалық ойын: «Қандай әуен?» «Түрлі аспаптар» «Кел соғайық»	1	25.03-29.03.24

7

Сәуір					
1	«Кірпі инелерін жоғалтты»(ретім ен құрастыру)	Ұсақ саусақ бұлшық еттерін, көру сезімдерін, есте сақтау қабілеттерін, тіл байлығын дамыту. Түстеріне сай қыстырғыштармен әсемдей білуге дағдыландыру, саусақ бұлшық еттерін дамыту.	Дидактикалық ойын: «Гүлдер толы себеттер» Дидактикалық ойын: «Қайсысы ауыр? Қайсысы жеңіл? Тез тауып көр»	1	01.04-05.04.24
2	« Дауысынан таны!» «Көңілді Ақжелкен»	Есту сезімдерін, тіл байлығын дамыту, әр түрлі дыбыстайтын ойыншықтардың даусын естіп ажырата білуге үйрету. Қуыршақ, зырылдауық, барабан, машина т.б.)	Дидактикалық ойын: «Қызықты әуен» «Бан-Барабан»	1	08.04-12.04.24
3	«Бөлшектен бүтін құра!»	Балалардың өлшем және көлем туралы білімдерін (ұзын-қысқа, жуан-жіңішке , үлкен-кіші, оң-сол) бекіту. Түйсіну сезімдерін дамыту. Есте сақтау қабілеттерін қалыптастыруды толықтыру.	Дидактикалық ойын «Бәрін тендей бөл» Дидактикалық ойын «Орман мекендеушілерінің талас »	1	15.04-19.04.24
4	«Танып ал да, атыната»	Балаларды әр түрлі заттарды бөлшектен бүтін құрастыруға үйрету, геометриялық пішіндерді ажырата білу дағдаларын бекіту. Пішіндер туралы білімдерін бекіту.	Дидактикалық ойын: «Үйшігін дұрыс тап!» Дидактикалық ойын: «Құстар сайысы»	1	22.04-26.04.24
Мамыр					
1	«Бүтіндеп жина»	Бірдей заттарды тауып, заттың түр-түсін, пішінін, атын атауға жаттықтыру; сөздік қорын молайту; ойлау , есте сақтау қабілеттерін дамыту.	Дидактикалық ойын: «Сикырлы сандар көршілерімен» Дидактикалық ойын «Тура және кері санау» Дидактикалық ойын: «Уақыт» Дидактикалық ойын: «Сикунттар»	1	29.04-03.05.24
2	Қиылған суреттер (аяқ киім)	Бөліктерден бүтін затты жинауды үйрету. Зейінін, ой-өрістерін дамыту. Сонымен қатар түстерді толық ажырата білу дағдыларын бекітіп тиянақтау.	Дидактикалық ойын «Қайық» Ұсақ қол моторикасына арналған ойын «Теңіз маржандары». Дамытушы ойын «Теңіз жануарлары». Саусақ жаттығуы «Балықтар».	1	06.05-10.05.24

8

3	«Көңілді қасықтар» Ритмикалық дыбысты таны	Ағаш қасықтар арқылы әуеннің ритмикалық ырғағын сезіну. Тактильді сезі қабілетін дамыту.	Дамытушы ойын «Гүлдердің ыдысын тап» Тыныс алу жаттығуы «Гүлдер» Дидактикалық жаттығу «Артығын тап!» Дидактикалық ойын: «Гүлдерді күтеміз»	1	13.05-17.05.24
4	Диагностика	Баланың ойлау қабілетін тексеру, қызығушылығын ояту. Баланың білім деңгейін анықтап, деңгейлік тапсырмалар даярлау. Қоршаған ортаға деген көзқарасын анықтау, таным деңгейін тексеру. Балаларды бауырмалдыққа, ұқыпты болуға, татулыққа, өзара сыйластыққа, жанашырлыққа тәрбиелеу.	Диагностикалық альбоммен жұмыс Мақсаты: баланың белсенділігін тексеру, енжар сөздік қорын, даму деңгейін анықтау Дидактикалық ойындар: «Сандар қатарын тап» «Қай түс жоғалды» «Не өзгерді?» «Зейінді бол» "Екінші жартысын тап". "Не артық?"	1	20.05-24.05.24

Бекітемін

Ақтөбе облыстық білім алуға ерекше
қажеттіліктері бар балаларға
арналған арнайы (түзетім)
балабақшасының меңгерушісі

А.О.Сейтова

« » 2023-2024 оқ.ж

Аутистік спектрі бұзылған «Достық» мектепалды тобындағы
балаларға арналған Сенсорика бойынша арнайы түзетім қызметінің
«Сиқырлы әлем» атты жұмыс бағдарламасы

Ақтөбе, 2023-2024 оқу жылы

«Ақтөбе облыстық білім алуға ерекше қажеттіліктері бар балаларға арналған арнайы (түзетім) балабақшасы» КММ әдістемелік кеңесінде қаралып және бекітілді.

Құрастырушы авторлар:

Сентова Асия Орынбасаровна – «Ақтөбе облыстық білім алуға ерекше қажеттіліктері бар балаларға арналған арнайы (түзетім) балабақшасы»
КММ-нің меңгерушісі

Төрешова Шолпан Ерболқызы - Ақтөбе облыстық білім алуға ерекше қажеттіліктері бар балаларға арналған арнайы (түзетім) балабақшасының
дефектолог маманы

Сенсорика. Бұл құралда аутистік спектрі бұзылған балалар үшін арнайы түзетім қызметінің бағдарламасы ұсынылған. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалармен жүргізілетін түзету- педагогикалық жұмысының мазмұны, әдістері мен тәсілдері сипатталған, үлгілік тақырыптық жоспары құрылған.

Құрал арнайы білім беру мекемелеріндегі дефектологтарға, ерекше білім беру қажеттіліктері бар мектеп жасына дейінгі балалармен жұмыс жасайтын тәрбиешілерге арналған.

**Ақтөбе облыстық білім алуға ерекше қажеттіліктері бар балаларға
арналған арнайы (түзетім) балабақшасы педагогтары А.О.Сентова,
Ш.Е.Төрешованың сенсорика бойынша арнайы түзетім қызметі
бойынша «Сиқырлы әлем» бағдарламасына**

Пікір

Баланың сенсорлық қабілетінің дамуы- ол түсініктерін, заттардың ерекшеліктерін, сыртқы қасиеттерін ажырату. Баланың сенсорлық қабілетін дамытуда алдын-ала жағдай жасау ғана емес, болашақта шығармашылық,шынықтыру қабілеттерін арттыру және мектепке дайындау.Сондықтан да баланың сенсорлық дамуын мектепке дейінгі кезеңде бағалау қажет.

Балалардың ақыл-ойын дамытуда әр-түрлі заттардың пішінін, көлемін, материалдардың белгісі және құрамын, дыбыстарды ажырата білуге, олардың кеңістіктегі жағдайын бағдарлай білуге үйрету керек. Сондықтан да сенсорлық тәрбие балалардың ойлау, ұғыну, есте сақтау, ақыл-ой қабілетінің дамуына әсерін тигізеді. Сол себепті мектепалды даярлық тобының балаларына арналған «Сиқырлы әлемі» бейімделген бағдарламасы құрылды. Бағдарламада сумен,түрлі-түсті бояу қарандаштармен, қағазбен, қыстырғыштармен ойындармен қатар әр түрлі тақырыптағы саусақ қимыл жаттығулары берілген.

Бағдарлама міндеттері:

- объектілердің қасиеттері мен ерекшеліктерін бөліп көрсету үшін көру, есту, тактильді-қозғалыс қабылдау негізінде объектілерді зерттеудің кешенді алгоритмін қалыптастыру;
- заттардың түсі, пішіні, өлшемі туралы эталонды түсініктерін қалыптастыру;
- әртүрлі заттармен, материалдармен, заттектермен практикалық зерттеу әрекеттерін қалыптастыру;
- талдау қабылдауын дамыту, белгілер мен қасиеттерді ауызша белгілеуді түсінуге, берілген белгіні бөліп көрсетуге дағдыландыру;
- көлемдік геометриялық денелерді тану және атау, оларды жазықтық үлгілермен және нақты заттармен сәйкестендіру қабілетін дамыту;
- бөліктердің санын және қиылу конфигурациясын біртіндеп арттыра отырып, бөліктерден объектінің толық бейнесін құрастыру қабілетін қалыптастыру;
- көзбен өлшеу функцияларды және өлшем бойынша тізбекті қатарда бағдарлалап, қатарға элементтерді енгізу қабілетін

дамыту, сын есімдердің салыстыру дәрежесін пайдалана отырып, қатардың элементтерін өлшем параметрлері бойынша салыстыру;

- объектілерді топтастыру кезінде көзбен көретін белгілермен әрекет ету, артық затты шығарып тастау, жіктеу принципін таңдауды негіздеу қабілеттерді дамыту;

Бұл бағдарлама бойынша ұйымдастырылған оқу іс-әрекеті мектепалды даярлық тобында вариативтік бөлімінде аптасына 1 рет өткізіледі, барлығы 36 сағат, ұзақтығы 25-30 минут. Бағдарламаны педагогтар сенсорика бойынша арнайы түзетім оқу қызметі 5 жастан жоғары мектепалды даярлық топ балаларымен жұмыс барысында қолдана алады.

Түсінік хат

Бүлдіршіндік жас-балалардың барлық дене мүшесі және жүйке жүйесінің қалыптасатын уақыты. Бүлдіршін жастағы балалармен жұмыс жасау барысында педагогтарға біршама қиындықтар әкеледі. Сондықтан да осы жастағы балалармен жұмысты зерделеп, мазмұнды етіп, әлеуметтік және білімдік көзқарасының дамуын қарастыру қажет.

Баланың сенсорлық қабілетінің дамуы- ол түсініктерін, заттардың ерекшеліктерін, сыртқы қасиеттерін ажырату. Баланың сенсорлық қабілетін дамытуда алдын-ала жағдай жасау ғана емес, болашақта шығармашылық, шынықтыру қабілеттерін арттыру және мектепке дайындау. Сондықтан да баланың сенсорлық дамуын мектепке дейінгі кезеңде бағалау қажет.

Балалардың ақыл-ойын дамытуда әр-түрлі заттардың пішінін, көлемін, материалдардың белгісі және құрамын, дыбыстарды ажырата білуге, олардың кеңістіктегі жағдайын бағдарлай білуге үйрету керек. Сондықтан да сенсорлық тәрбие балалардың ойлау, ұғыну, есте сақтау, ақыл-ой қабілетінің дамуына әсерін тигізеді. Сол себепті мектепалды даярлық тобының балаларына арналған «Сиқырлы әлемі» бейімделген бағдарламасы құрылды. Бағдарламада сумен, түрлі-түсті бояу қарандаштармен, қағазбен, қыстырғыштармен ойындармен қатар әр түрлі тақырыптағы саусақ қимыл жаттығулары берілген. Бұл бағдарлама бойынша ұйымдастырылған оқу іс-әрекеті мектепалды даярлық тобында вариативтік бөлімінде аптасына 1 рет өткізіледі, барлығы 36 сағат, ұзақтығы 25-30 минут.

Бағдарламаның мақсаты: сенсорлық эталон жүйелерінің дамуын қамтамасыз етуге ықпал ететін перцептивті әрекеттерді, бағдарлау іс-әрекетін қалыптастыру; көру-қозғалыс координациясын, тактильді-моторлы қабылдауды, стереогнозды жақсарту; балаларды зерттеу әрекеттерін, заттар мен материалдардың қасиеттерін сөзбен белгілеуге ынталандыру; объектілерді зерттеу процесіне, заттармен ойындарға оң көзқарас пен қызығушылықты қалыптастыру.

Бағдарламаның міндеті:

объектілердің қасиеттері мен ерекшеліктерін бөліп көрсету үшін көру, есту, тактильді-қозғалыс қабылдау негізінде объектілерді зерттеудің кешенді алгоритмін қалыптастыру;

заттардың түсі, пішіні, өлшемі туралы эталонды түсініктерін қалыптастыру;

әртүрлі заттармен, материалдармен, заттектермен практикалық зерттеу әрекеттерін қалыптастыру;

талдау қабылдауын дамыту, белгілер мен қасиеттерді ауызша белгілеуді түсінуге, берілген белгіні бөліп көрсетуге дағдыландыру;

көлемдік геометриялық денелерді тану және атау, оларды жазықтық үлгілермен және нақты заттармен сәйкестендіру қабілетін дамыту;

бөліктердің санын және қиылу конфигурациясын біртіндеп арттыра отырып, бөліктерден объектінің толық бейнесін құрастыру қабілетін қалыптастыру;

стереогнозды дамыту, материалдардың текстурасын, объектілердің өлшемін сипалау арқылы анықтау;

көзбен өлшеу функцияларды және өлшем бойынша тізбекті қатарда бағдарлалап, қатарға элементтерді енгізу қабілетін дамыту, сын есімдердің салыстыру дәрежесін пайдалана отырып, қатардың элементтерін өлшем параметрлері бойынша салыстыру;

объектілерді топтастыру кезінде көзбен көретін белгілермен әрекет ету, артық затты шығарып тастау, жіктеу принципін таңдауды негіздеу қабілеттерді дамыту;

объектілердің кеңістіктік қасиеттерімен, олардың тұрақты белгі ретіндегі пішінімен, өзгеретін белгілер ретінде өлшемімен және орналасуымен таныстыру;

көру арқылы қабылданатын белгілерді іріктеу негізінде талдау, синтез, салыстыру, жалпылау, топтастыру, жіктеу психикалық операцияларын дамыту.

Күтілетін нәтижелер:

негізгі түстер мен олардың реңктерін корреляциялауды біледі;
көлемді пішіндерді (шар, текше, кірпіш, үшбұрышты призма, жұмыртқа тәрізді) ажырата алады;
жазық геометриялық фигураларды (шеңбер, шаршы, тіктөртбұрыш, үшбұрыш, сопақ) ажыратады;
берілген сенсорлық атрибут (пішіні, өлшемі, түсі) бойынша заттарды топтастыруды орындайды;
объектілерді өлшемдерінің кему және өсу реті бойынша жүйелеуді біледі;
6-8 сақинадан тұратын пирамида жасайды;
бір-біріне салынатын қуыршақтарды 6 бөлігін жинайды;
6 бөліктен тұратын заттық суретті құрастырады;
суреттің контурына сүйене отырып, тұтасты толықтыра алады;
көлемді пішіндерді және заттардың көлемін сипалау арқылы ажырата алады;
берілген ырғақтарды қайталай алады (2-3);
дыбысталуы ұқсас буындарды, сөздерді ажыратады;
көзбен қабылданатын үлгі бойынша әртүрлі заттарды сипалау арқылы ажыратады;
жазықта (қағазда) бағдарлауды біледі;
заттарды материалы бойынша, бетінің сапасы бойынша ажыратады;
сусымалы материалдар мен сұйықтықтарды ажыратады;
тағамды температураға (ыстық, суық, жылы) қарай ажыратады;
белгілі бір дәм атрибуты бойынша өнімдерді топтастыруды біледі;
«тәтті-ащы-қышқыл-тұзды» тағамның дәмін анықтауды біледі;
ісі бойынша анықтай алады: таныс тамақ өнімдерін, жемістерді, гигиеналық және хош иісті өнімдерді;
істерге деген өз көзқарасын білдіруді біледі.

**«Сиқырлы әлемі» тақырыбындағы бейімделген
бағдарламасының жұмыс жоспары**

№	Тақырыбы	Бағдарламаның міндеттері
1	«Мұнараны құрастырамыз»	Үлгіге қарап заттарды түстері бойынша топтастыра білуге үйрету , жеңіл саусақ қимылдарын жаттықтыру. Зейінін және есте сақтау қабілетін дамыту.
2	«Түрлі-түсті таяқшалар»	Түстерді салыстыруды(қандай? бір түсті заттарды топтастыруды үйрету, түстердің атауымен таныстыру. Кеңістікті бағдарлай білу қабілеттерін қалыптастыру және түстердің атауын толық атай білуге жаттықтыру.
3	«Шарларға арналған жіптер»	Қалың, жұқа ұғымдарын қалыптастыру. Жіптерді қолға ұстап оларды ажырата білу дағдыларын қалыптастыру.
4	«Қуыршақты әшекелеу» «Қорабшаға орналастыр»	Түстерді топтастыра біліу қабілеттерін дамытуды жалғастыру, үлгі бойынша заттарды түстеріне қарай табу, екі белгіге бірдей назар аудара отырып, объектілерді топтау; пішіні – түсі, өлшемі.
5	«Домалайды-домаламайды»	Геометриялық пішіндер туралы білімдерін бекітуді жалғастыру, геометриялық денелермен : шар, куб, шаршымен ,тіктөртбұрышпен таныстыру, сипап сезу арқылы пішіндерді ажырата білу дағдыларын дамыту,жеңіл саусақ қимылдарын жетілдіру.
6	«Таныс пішіндер доминосы»	Геометриялық пішіндермен таныстыру: шаршы, дөңгелек, үшбұрыш, сопақша, тік төртбұраш; әртүрлі әдістермен керек пішінді табуға үйрету. Ойынның мақсаты: геометриялық пішіндер жайлы білімдерін бекіту; көп заттың ішінен біреуін тандауға жаттықтыру.
7	«Тамшыларды	Заттарды түстеріне қарай айыра білуді, бір түсті

	жинайық»	және әртүрлі түсті заттарды салыстыра білуге жаттықтыру, геометриялық пішіндерді көлеміне қарап ажыратуға (үлкен, кіші, кішкентай) үйрету.3-5 затты көлемі бойынша салыстырып, олардың қатынасын сөздермен белгілеу: үлкен, кіші, орташа,одан үлкен, одан кіші, одан да кіші, ең кіші,ең үлкен.
8	«Пішіндер тығылды»	Саусақ бұлшық еттерін дамыту, геометриялық денелер туралы білімдерін толықтыру. Саусақ қимылдарына арналған жаттығулар түрлерімен таныстыру ,сөздік қорларын байыту. Көлемді пішіндер (куб, шар, кірпіш, призма, сопақша, цилиндр) көзбен ажырату, үлгі бойынша көлемді пішінді таңдау.
9	«Көңілді поезд»	Геометриялық пішіндерді ажырату, айналадағы заттардан осы пішіндерге ұқсас заттарды табу. Бейнеленген заттың пішінің геометриялық фигурамен салыстыру және заттарды геометриялық формамен сәйкестендіру.
10	«Өз үйінді тап?»	Үлгіге сәйкес пішіндерді таба білу дағдыларын қалыптастыру, керек пішіндерді көру әдісі бойынша табуды үйрету, заттармен әрекеттерді орындау (итеру, қақпақтармен жабу, тізбектеу) кезінде заттардың өлшеміне және пішініне бағдарлау.
11	«Апалы матрешкілер»	Көру әдісі бойынша керекті пішіндерді табуды үйрету,ұсақ саусақ бұлшық еттерін дамыту, матрешкаларды салыстыра білу қабілеттерін қалыптастыру (үлкен, кші, орташа, кішкентай т.б.) ұзындықтағы, ені, биіктігі әртүрлі заттарды қабаттастырып қою және тақап қою арқылы салыстыру; ұзың -қысқа, тар -кең, биік -аласа, жуан- жіңішке
12	«Төртінші артық» «Дәл осындай	Заттарды көлеміне,түсіне қарай ажыратуға, негізгі түстерді тани білуге дағдыландыру, Заттарды топтасытыра отырып артық бейне тез таба білу

	пішінді тап»	дағдыларын дамыту, ұсақ саусақ бұлшық еттерін дамыту, геометриялық пішіндер жайлы білімдерін бекіту, пішіндерді атауға, ажыратуға, салыстыруға жаттықтыруды жалғастыру.
13.	«Қай жерде тұр? Кеңістікті бағдарлау: астында, үстінде-алдында артында, оң жағында-сол жағында»	балаларды «Қай жерде тұр?» деген сұраққа дұрыс жауап беруге, кеңістік қатынастарын анықтауға (жоғары- төмен, сол жақта –оң жақта, үстінде- астында, ортасында, арасында) үйрету; қағаз бетінде бағдарлау қаблетін (үстенде, астында, сол жақта, оң жақта) қалыптастыру, оқулық бетіндегі белгілі бір суретті табуға үйрету; Балалардың есте сақтау қабілетін, кенестікте ойлау қаблетін дамыту; ұқыптылыққа, қолындағы затты орнына қоюға тәрбиелеу ,үлкендер еңбегін бағалауға тәрбиелеу
14	«Ұзын-қысқа жолды тап»	Сипап-сезу арқылы заттарды, пішіндерді ажыратуды ұғындыру, сөздік қорларын жаңа сөздермен толықтыру, буын құрамымен дыбыстық жағынан ұқсас сөздерді ажырату, ұсақ саусақ бұлшық еттерін дамыту. Төзімділікке ,ептілікке баулау.
15	«Әдемі кілемшелер»	Заттарды көру әдісі бойынша салыстыра білуді, көлеміне жән түсіне қарай бөлуді үйрету (үлкен, кіші, бірдей, ұқсас). Балаларды әр түрлі бөліктерді ретімен орынын тауып кілемшені жамауға үйрету; қабылдау, есте сақтау, зейін процесстерін дамыту; ұйымшылдыққа тәрбиелеу.
16	«Менің орным қайда?»	Балаларға ойыншықтардың көлемдерін салыстырып, ажыратуды үйрету, үлкен-кіші ұғымыдары туралы түсініктерін бекіту. Сонымен қатар кеңістікті дұрыс бағдарлай отырып өз орынын таба білуге жаттықтыру. Берілген сөзді естіген кезде әрекетпен жауап беру (қол шапалақтау), тактильді моторлы қабылдауды дамыту
17.	«Сан алуан	Әр түрлі түстегі заттарды ұзындығына қарай салыстыра білуге дағдыландыру, есте сақтау және

	таяқшалар»	көру қабілеттерін дамыту. Ұзындығына және түстеріне қарай топтастыруа білуге жаттықтыра отырып үйрету. Ұлғайту , кішірейту тәртібімен 4-6 тармақтан тұратын сериялық қатарларды орнату
18.	« Жұбын тап»	Заттардың, негізгі түстерін бекіту, тілдерін дамыту. геометриялық пішіндерді және бейнелерді ажыратуға, салыстыруға жаттықтыру; түсті білдіретін сөзге сәйкес заттарды таңдау; қоршаған кеңістікте түстерді табу. білімдерін бекіту, ойлау және есте сақтау қабілеттерін дамытуды жалғастыру.
19.	«Қыстырғыштар қызығы»	Ұсақ саусақ бұлшық еттерін дамыту, негізгі түстерді бекіту, ұзын-қысқа ұғымдарын түсіндіру, сипап-сезу әдістерін дамыту. Берілген бейнелердегі түстеріне қарай қыстырғыштармен әсемдеу. Мысалы: күнді әсемдейік, мынау қандай пішінге ұқсайды? т.б.
20	«Шырша тойы тамаша»	Балалардың сипап-сезу арқылы шырша ойыншықтарын (сопақша, дөңгелек, үлкен, кіші) ажырата білу дағдыларын қалыптастыру. Ұсақ саусақ бұлшық еттерін дамыту, қысқы мерке туарал білімдерін тиянақтау.
21	«Үш аю» ертегісі	Сенсорлық ұғымдарын, зейінін, салыстыру әдістерін , негізгі түстерді, геометриялық пішіндерді , заттын сапасын ажыратуды дамыту, үлкен-орташа-кіші, қатты-жұмсақ ұғымдарымен таныстыру және манаптарды жіпке тізе білуге үйрету , төзімділікке тәрбиелеу.
22	«Кеме жүзіп келеді»	Көлем туралы түсініктерін, екі затты салыстыруды, ұзын-қысқа сөздерін дұрыс айтуды, геометриялық пішіндерді үлгіге қарап табуды, әр түрлі пішіндерден кеме құрастыруды үйрету. Көру қабілеттерін дамыту.
23	«Жүк машинасы»	Көру және есте сақтау қабілетін дамыту, үлгі бойынша затты елестетіп бейнелеу , заттардың

		ұзындығын,көлемін салыстыруды үйрету. Бірнеше бөлшектен тұратын бейнені құрастыра білу машықтарын жетілдіру.
24	«Пазлмен сурет жина»	Заттарды толық бейнелеу ептілігін бекіту, заттардың ішінен таныс заттарды табуға үйрету. Зейінін, есте сақтау қабілетін дамыту. Кеңістікті дұрыс пайдалана отырып әр бейнені өз орнына орналастыра білуге дағдыландыру.
25	«Пішіндерді боя»	Түстерді тани білуге үйрету. Ойын элементтерін пайдалана отырып қарапайым математикаға деген қызығушылықтарын арттыру. Түрлі-түсті карандаштарды дұрыс ұстай білуге жаттықтыру.
26	«Кішкентай тамшылар» «Ыссы-салқын»	Судың әр түрлі күйі болатынымен таныстыру (ыссы-салқын), сипап-сезу әдісін дамыту. Тәжірибе арқылы көрсету, суреттер арқылы салыстыру. Есте сақтау және көру қабілеттерін одан әрі дамытуды жалғастыру.
27	«Ойыншықтар неден жасалған?» (сипап сезу арқылы) «Мынау қандай?» (кұрғақ, дымқыл, жұмсақ, үлпілдек, ауыр)	Заттардың әр түрлі болатындығымен (үсті тегіс, кедір-бүдүр, жұмсақ, қатты, құрғақ және дымқыл, үлпілдек) таныстыру. Сипап сезу арқылы ойыншықтардың түрлерін ажырата білуге үйрету. Жеңіл саусақ қимылдарын дамыту,сөздік қорларын жаңа сөздермен толықтыру (қонжық үлпілдек , доп жұмсақ, машина қатты т.б.)
28	«Ненің иісі?»(көзінді жұмып, иісті табу)	Балаларға түрлі заттарды немесе тағамдарды иіскейте отырып, өз сезімдерін айтуға үйрету. Таныс емес заттарды иіскегенде қауіпті болуы мүмкін екенін түсіндіру. Өздеріне таныс емес заттарды искемеу қажеттігін ескерту, қауіпсіздік ережелерін ерте жастан сақтай білуге дағдыландыру.
29	«Қандай дыбыс?» (муз. аспап, қатты-жәй)	Қатты және жәй дыбыс туралы түсінік беру.Әр түрлі дыбыстарды тыңдай білуге үйрету, көңіл – күймен қабылдай білуге және жағымсыз

		дыбыстардан қорғануға дағдыландыру. Құстардың, жануарлардың, машинаның дыбыстарын көрсете білуге жаттықтыру және ажырата білуге үйрету.
30	«Кірпі инелерін жоғалтты»(ретімен құрастыру)	Ұсақ саусақ бұлшық еттерін, көру сезімдерін, есте сақтау қабілеттерін, тіл байлығын дамыту. Түстеріне сай қыстырғыштармен әсемдей білуге дағдыландыру, саусақ бұлшық еттерін дамыту.
31	« Дауысынан таны!» «Қөңілді Ақжелкен»	Есту сезімдерін, тіл байлығын дамыту, әр түрлі дыбыстайтын ойыншықтардың даусын естіп ажырата білуге үйрету. Қуыршақ, зырылдауық, барабан, машина т.б.)
32	«Бөлшектен бүтін құра!»	Балалардың өлшем және көлем туралы білімдерін (ұзын-қысқа, жуан-жіңішке , үлкен-кіші, оң-сол) бекіту. Түйсіну сезімдерін дамыту. Есте сақтау қабілеттерін қалыптастыруды толықтыру.
33	«Танып ал да, атын ата»	Балаларды әр түрлі заттарды бөлшектен бүтін құрастыруға үйрету, геометриялық пішіндерді ажырата білу дағдаларын бекіту. Пішіндер туралы білімдерін бекіту.
34	«Бүтіндеп жина»	Бірдей заттарды тауып, заттың түр-түсін, пішінін, атын атауға жаттықтыру; сөздік қорын молайту; ойлау , есте сақтау қабілеттерін дамыту.
35	Қиылған суреттер (аяқ киім)	Бөліктерден бүтін затты жинауды үйрету. Зейінін, ой-өрістерін дамыту. Сонымен қатар түстерді толық ажырата білу дағдыларын бекітіп тиянақтау.
36	«Көңілді қасықтар» Ритмикалық дыбысты таны	Ағаш қасықтар арқылы әуеннің ритмикалық ырғағын сезіну. Тактильді сезі қабілетін дамыту.

Қолданылған әдебиетер тізімі:

- 1.«Отбасы және балабақша»-№2,4, 2012ж., «Бала мен балабақша»-№3,5,-2012 ж.№ 7 2013ж. Журналдары;
2. «Наши пальчики играют» (Развитие мелкой моторики). /М.Г.Борисенко, Н.А.Лукина – СПб.: «Паритет», 2002.
3. «Развитие ребенка раннего возраста» (основные показатели). / Е.Б.Волосова. – М.: ЛИНКА-ПРЕСС, 2002
4. «Сенсомоторное развитие детей раннего возраста: программа, конспекты занятий». [Текст] / Т.В.Высокова. – Волгоград, 2004
5. «Играем с малышами: игры и упражнения для детей раннего возраста: пособие для воспитателей и родителей». / Н.П.Кочетова, Г.Г.Григорьева, Г.В. Груба. – М.: Просвещение, 2007.
6. «Дидактика в природе: Игры с цветом, сенсорное развитие»/ И.А.Лыкова. – М.: Издательство «Карапуз», 2006.
7. «Развивающие игры для дошкольников»./Печерога А.В.\– М.: ВАКО 2010. (Дошкольники: учим, развиваем, воспитываем)
8. «Игры, занятия с малышом от рождения до трех лет. Развитие восприятия цвета, формы и величины.»/ Э.Г.Пилюгина, -М.: Школьная Пресса,2005.
9. «Играем с цветом. Формирование представлений о цвете у дошкольников 3-4 лет». /Ремезова Л.А./– М.: Школьная Пресса, 2004
10. «Чудо кубики. «Сложи узор» Альбом заданий от 2 до 5 лет»./Семенова Н.Г. / Санкт – Петербург, 2006.
11. «Сенсорное развитие детей раннего возраста. (1-3 года). Методическое пособие для воспитателей и родителей». / Е.А.Янушко. – М.: МОЗАИКА-СИНТЕЗ, 2010.
12. «Развитие мелкой моторики рук у детей раннего возраста (1-3 года). Методическое пособие для воспитателей и родителей». / Е.А.Янушко. – М.: МОЗАИКА-СИНТЕЗ, 2007.